

Jørn Simen Øverli
MARKAVISER

Jørn Simen Øverli : sang og gitar

Øyonn Groven Myhren : sang

Frode Haltli : accordion

Stian Carstensen : banjo, bulgarsk kaval, steel-gitar, gitar, accordion og torader

Innspilt i **Sørkedalen kirke**, 4., 5. og 6. juni 2012

Mikset i **Nordraak studio**, juli 2012

Tekniker: **Martin Abrahamsen**

Mastret i **Cutting Room**, Stockholm av **Björn Engelman**

Foto digipak : **Helge Lien**

Bakside: Fortjensbråten sett fra Smalstrømmen

Inside: Oppsynsmann Gunnar Holth Nilsen en tidlig morgen på Gjerdingen

Kart på booklet: Fra Ernst Bjerknes: «Nordmarken og Sørkedalen for Skiløbere og Turister», 1890

Grafisk design : **Sven Ohrvik**

Produsert av **Erik Hillestad**

Støttet av **NOPA**, **Norsk kulturråd** og **Fond for utøvende kunstnere**

Booking: www.casanostra.no

70 sanger fra marka – inklusive alle på denne CD-en – finner du i den rikt illustrerte boka: «**Markaviser fra Nordmarka og Krokskogen**». Boka har noter, besifring, utfyllende opplysninger og gode historier, og kan kjøpes hos utvalgte bokhandlere eller bestilles på www.fordforlag.no

- 1 Nordmarksvalsen (2:22)
- 2 Baron Harald Wedel-Jarlsberg † 1898 (1:57)
- 3 Rallare Villman (3:55)
- 4 Skituren (2:25)
- 5 En aften silde (1:50)
- 6 Valborgvisa (5:30)
- 7 Det lysnet i skogen (2:38)
- 8 Høgåsjenten / Gråsetervisa (2:09)
- 9 Nordmarksgaloppen (1:02)
- 10 En fattig mann som var i nød (3:45)
- 11 Tømmerhøggervisa tel Kælvedør'n (2:22)
- 12 Hilsen fra Katnosdammen (2:48)
- 13 Lysedamvisa (2:22)
- 14 Sørkedalsjenten (3:45)
- 15 Vårvisen (1:50)
- 16 Viselenke med Lindemansanger (5:33)
- 17 Nordsætertjernet (2:22)
- 18 Marsjkonkurransen (3:00)
- 19 Akevitt i Akerselva (4:20)
- 20 Månevisen (2:58)

KIRKELIG KULTURVERKSTED
FXCD 382, 2012 www.kkv.no

MARKAS VISER

Helt fra jeg var liten Oslogutt har jeg sett for meg mye rart i Nordmarka og på Krokskogen. Historier far min og andre fortalte satte tanker og drømmer i gang hos en pjokk. Jeg fordypet meg i markakart med spennende navn. Hva Grisputten, Merraputten, Kolabekken og Godtølbekken antydnet var ganske greit. Bjørnedelet, Kaldrassen, Jentedusken, Kjærringræva, Slottet, Døpefonten, Attogfram og Rundtom for så vidt også. Men hva kan ha hendt ved Handkleputten, Musublande eller Skinnskattberget? Enn Norskeperskallen? Og videre: Hva levde Abraham Korsgransbråtan av? Hvor tøffe var «Gutta på skauen» egentlig?

For meg er sanger ofte den beste innfallsporten til innsikt. En dag i 2003 ga formann Tor Øystein Olsen i Maridalens Venner meg i oppgave å finne viser i Maridalen som kunne fortelle noe. Det ble til årboka for Maridalens Venner i 2006. Dette arbeidet ble inspirasjonen til å leite i hele marka, og flere år med innsamling fulgte. Snart avduket Nordmarkas og Krokskogens levende og muntlige sangtradisjon seg, helt fra den tida da Kjerringa med staven holdt til på Kongsvangsskogseter nord i Hakadalen på 1600-tallet. Norges store folkevisesamler Ludvig Mathias Lindeman var på sporet i begynnelsen av 1860-årene, og mange av de 30 visene han fant i marka er med på denne CD-en. Han fant markaviser med røtter helt tilbake til middelalderen!

Jørn Simen Øverli, juni 2012

1. Nordmarksvalsen

Melodi: Klaus Ellingsrud, tekst: Bjarne Larsbråten

Det er til Nordmarka jeg lengter, det er mitt drømmeland.
Og hele uka lang jeg tenker på skog og fjell og vann.

Det er en flukt fra virk'ligheten, fra byens mas og larm.
Å rusle rundt i ensomheten, den tanken gjør meg varm.

Der er freden blant snøtunge graner i vinternatur.
Her fins gleden med sommer og sol på vår vandringstur.

Så neste lørdag da tar jeg med meg jenta, og drar
langt inn til koia i nord der ingen mennesker bor.

Der er det stillhet og ro, der er det deilig å bo.
Vi finner gleden og lykken for oss begge to.

Tekstforfatter Bjarne Larsbråten (1920-1992) var damvokter i marka. Først på Gjerdingen og senere på Hakloa. Da hadde han ansvar for demningene i vannene helt opp til Ølja. Før han ble damvokter jobba han på et gitarverksted i Oslo, og spilte både gitar, trekkspell, munnsPELL, torader og enrader. Som medlem av «Nordmarkstrioen» underholdt han mye rundt omkring i marka.

Komponist Klaus Ellingsrud er pensjonert damvokter på Oset i Maridalsvannet. Han er framifrå på trekkspellet, og har gitt ut egen CD.

2. Baron Harald Wedel-Jarlsberg † 1898

Melodi: «Alperosen», tekst: Karen Nielsen, Sandungen 1898

Blant undergivne rundt i hus og hytte,
ditt navn var elsket og ditt åsyn kjær.
Det skjønne budskap, at du hjem fikk flytte,
oss synes derfor ondt og tungt og svært.

Om vi, når skaren følger taus din bære,
ei vandrer med i dette stille tog,
vår kjærlighet, vår tunge ægte tåre,
vår sorg, vårt savn, vår takk dig følger dog.

En dybfølt takk, fordi ditt liv beviste:
Dit hjerte banked trofast for de små.
Den krans må vi få sende til din kiste,
du åndens, hjertets adelsmann som få.

Denne visa vitner om hvor avholdt baronen som eide Nordmarksgodset var. Den er skrevet i anledning begravelsen hans i 1898 av Karen Nielsen som bodde på Sandungen, og forteller mye om forholdene på den tida.

3. Rallare Villman

Melodi: Bjarne Berulfsen, tekst: Elling M. Solheim

Still smyger natta om sotsvarte vegger.
Tyss – rallare Villman skal dø.
Stjernene blunker der ute og legger
sølvskjæret lett over snø.
Fjellet det ruver mot himlen i bønn.
Rallare Villman var fjellet sin sønn,
må Villman han sleppe å dø.

Nær innpå brakka står skogen og tier.
Tyss – rallare Villman skal dø.
Går som et sukk gjennom nattstille lier.
Må Villman han slutte å blø.
Rallare Villman var skogen sin venn.
Himmel – la ham få komme igjen,
må Villman han sleppe å dø.

Inne i brakka står menn uten ord.
Tyss – rallare Villman skal dø.
Villman den unge. Vår venn og vår bror,
vår kompis ved fjell og ved sjø.
Stilt blir i laget og feiselens klang
vil ikke klinge som før til din sang.
Må Villman han sleppe å dø.

Bleik kommer dagen med sølvmor om panna,
tyss – rallare Villmann er død.
Aldri skal visene klinge og handa
skal sleppe å «knoga for brød».
Fjellet står fattig i morgenens rom,
skogen den tier – all jorda er stum,
for Villmann den glade er død.

Skrevet etter rallartida av Elling M. Solheim som var tømmerhugger og dikter og skrev dikt om Gyrihaugen og skogs- og rallarviser med inspirasjon fra områdene rundt Holleia, Tyrifjorden og Krokskogen. Økonomien hans var ofte skral, men den litterære innsatsen hans gjorde ham så populær at folk rundt Hønefoss, hvor han bodde, fra tid til annen hadde innsamlinger slik at båten bar. De trengte en som Solheim. Etter hvert fikk det litterære og sanginteresserte Norge også opp øynene for ham, og han fikk Statens Kunstnerlønn som en av landets første.

4. Skituren

Melodi: Caroline Schytte Jensen, tekst: ukjent

Nå er det søndag og far har fri,
og han har sagt vi skal gå på ski.
Langt inn i skogen vi sammen drar,
og det er stas med en tur med far.
Han passer på hvor vi skal gå.
Jeg må følge etter kan du forstå.

Langt inn i løypa jeg går forbi,
far stakkar, han har jo ingen glid.
Han bare smiler, å, pass deg gutt!
Men han kan henge på nokså trutt.
Jeg er i form, går på med storm,
og jeg synes farten rent er enorm.

Om ikke lenge jeg blir litt trett,
far lissom smyger forbi med ett.
Avstand' blir større for hvert minutt,
han har visst glemt at jeg er en gutt.
Men på en topp, sier han stopp,
tenner seg en pipe, tar sekken opp.

Så blir det rast ved et digert tre.
Å, det var deilig å sitte ned.
Maten den smaker, du store min,
alt hva jeg spiser til brusen min.
Hjem gjennom skog far lager spor.
Vi skal jo til middag hjemme hos mor.

*Jørn Simen Øverli anno 1956.
Foto: Signe Øverli*

5. En aften silde

Etter Inger Marie Paalsdatter, Fyllingen i Nordmarka

En aften silde som jeg gikk forbi mitt fødested.
Jeg en oppmerksom tanke fikk, hvordan det var bered;
at jeg lå skjult i moders liv uti den mørke vrå.
Men Guds forsyn så forunderlig, han meg til næring så.

Norges store folkemusikkinnsamler Ludvig Mathias Lindeman lærte denne på en av sine turer i marka 1862–1864.

6. Valborgvisa

Melodi: M.M. Ulfrstad, tekst: Jomfrukremmer'n

Ned ved Bjørnsjøstranden en rose vokste opp.
Av og til hun kastet et blikk mot Kikuts topp,
og ble av bølgen vannet i ly av skogen grønn.
Derfor straks hun vokste, ble stor og kjekk og skjønn.

Da rosen var utsprunget og rød og frisk den sto.
En yngling engang vandret oppunder Kikuts fot.
Hans øyne falt på rosen og straks han tenkte så:
Den rosen må jeg plukke, hva enn det koste må!

Så gikk han bort til rosen og talte da som så:
«Hør du min skjønne rose, kan jeg dit hjerte få?»
Hun svarte ham så vennlig: «Det kan du vel min venn;
om du lover meg å aldri reise bort igjen!»

Siden hen til rosen den yngling mang en gang
igjennom skogen ilte, hans vei falt aldri lang.
Han tenkte: «Snart jeg favner min kjære Valborg hist.
Hun møter mig ved stranden med båten, det er visst.»

Som alle blader faller for barske nordavind.
Rosen også kastet ynglingen av sinn.
Hun hadde fått en annen som meget bedre var,
deri fik hun medhold selv av mor og far.

Han og, som jeg, var vandrør og Petter var hans navn,
og av sitt gode rykte får han sikkert gavn.
Men hjertet ditt han kjøpte for et par askeski
med innsving, tupp og staver, og tåbindinger i.

Farvel, min kjære Valborg, jeg deg tilgive vil.
Det var din søte moder som narret deg dertil.
Du var en lydig pike og det er også bra,
men vær det ei bestandig, det råder jeg deg fra.

Valborg var ei vakker jente på plassen Bonna ved Bjørnsjøen, så vakker at hun fikk tilnavnet «Nordmarkas Rose». Visa er diktet rundt 1920 av en omvandrende original, kalt Jomfrukremmer'n. Noen mener han var en bymann som var «falt fra stand», og havnet i Nordmarka som omreisende handelsmann med to store koffertar som inneholdt ting folk kunne trenge. Dessuten spilte han fele og skapte god stemning der han kom. Jomfrukremmer'n frøs dessverre i hjel en vinter han gikk seg vill i Djupdalen på vei ned til Stryken. Det vandret flere slike kremmere rundt omkring i marka på denne tida. De var populære blant nordmarkingene og kom med varer det var vanskelig å få tak i.

7. Det lysnet i skogen

Melodi: Edvard Grieg etter svensk folketone, tekst: Jørgen Moe

Det lysnet i skogen, da ilte jeg frem.
Snart stod jeg der bakkestupet skrånet.
Jeg så den vide bygd, og jeg så mitt kjære hjem,
jeg så hvor de fjerne åser blånet.
Jeg så de brede fjorder som skar seg inn i bukt,
og elven så jeg blinke og bøye seg så smukt.
Jeg lenges til de sollyse sletter.

Og dog var det atter som den sukkende li
ville blidelig holde meg tilbake,
som om den bak meg hviskede: Forlater du min sti
for ned i folkevrimmelen å drage?
Akk, skogen og fjellvannet hadde i mitt sinn
for første gang suset sin vemodstanke inn –
og siden jeg glemmer den vel aldri.

Ti ofte når jeg går i den myldrende by,
i de bonede, skinnende saler,
den samme hvisken lyder så bønnlig, så bly'
fjernt henne fra min barndoms grønne daler.
Da griper meg en lengsel til skog og til fjell,
jeg hører atter bjeller og lurlokk ved kveld
og sus gjennom skjeggete graner.

Teksten er skrevet av eventyrfortelleren og dikterpresten Jørgen Moe (1813–1882) som vokste opp på gården Mo, nord på Steinsletta under Ringkollen og Gyrihaugen, på vestsiden av Krokskogen. Gården setret på Viksetra på Ringkollplataet, akkurat der «Treningssrunden» for skiløpere ut fra Ringkollstua vender i øst i dag. Seterveien dit gikk over vollen på Stubdals-setra ved Damtjern, der landskapet åpner seg og synet utover er som beskrevet i sangen. Akkurat her fikk Jørgen Moe inspirasjonen! Tar du turen dit er det ikke vanskelig å forestille seg inspirasjonsøyeblikket hvis været er med deg, selv om vollen er tilvokst av gran i dag.

8. Høgåsjenten / Gråsetervisa

Melodi: Emigrantvisa, tekst: «Troll», Olaf Olsen Sætrang 1940

Langt inne på Krokskogen
jeg vandrede av sted.
Snart kom jeg fram til kilden,
der satte jeg meg ned.
Der kokte jeg min kaffe,
der spiste jeg min mat.
Det var så tyst og stille,
kun fuglens kvitreprat.

Jeg titta ner' i kilden.
I kildens mørkeblå
jeg så en vakker kvinne
som ved min side stå.
Jeg hilste henne vennlig,
hun hilste ømt igjen.
Jeg visste med det samme,
hun skulle bli min venn.

Vi satt' oss nedi mosen,
jeg spurte hvem hun var.
Da ble hun med det samme
så underlig og rar.
Hun hviskede så sakte,
jeg bor i Høgåsfjell,
og nu skal du meg følge,
og bo hos meg i kveld.

Så rusla vi av gårde,
det var alt sent på kveld,
for sola hadde senka seg
langt bakom Høgåsfjell.
Om morran når vi våkna,
hun viste meg omkring.
Et vennskapsløfte fikk jeg
– du sier ingen ting.

Vi hadde det så herlig.
Jeg husker mang en gang
vi vandra om i skogen,
mens vi jublete og sang.
Vi dansa mang en sankthansnatt
i skog – på setervoll,
Og derav fikk jeg navnet,
hun kalte meg for Troll.

Når jeg på skogen drager,
hu Tiru møter frem,
og blir jeg trøtt og sliten,
så følger jeg 'a hjem.
Der får jeg mat og drikke,
der har jeg det så godt.
Når Tiru på sin harpe
spiller opp en huldreslått.

«Og så var det hulder neri Høgåsen. Turi hette'a. Hu hadde vøri forlova med en gutt neante bøgda, men je hørte alder at det vart noen gifting på dom. Men tel hver sanktjansnatt hadde dom danse på Gråsetervollen. Det blei dikta ei vise om denna gutten og hu Turi au. Gråsetra er vekke for lenge seia, visa au. Hu hørte Ringerike tel. Telvøkse er det vel au der nå, men je veit nå å vøllen er henne. Bare så langt kommer vel itte je mere, måta. Dom sa forresten det, at når dom drog hem i frå setra om høsten fløtte huldrefolket inn, så dom fekk dra i tie.»

Fra «Sørkedalshistorier» av Reidar Holtvedt.

9. Nordmarksgaloppen, instrumental

Toraderlåt etter Georg Osvald Blyverket

En trekkspilllåt fra familien Blyverket som har hatt tilhold i Nordmarka lenge. Flere av dem har bodd ved Blyverket, nordvest for Harestuvannet. Jeg fikk den av trekkspilleren Alf Blyverket.

10. En fattig mann som var i nød

Etter Petra Hansdatter Vesterneje, Båhussetra

En fattig mann som var i nød,
som ingen ville understøtte,
han tok sitt siste stykke brød,
gikk fra sin usle lille hytte.
Han visste ei hvorhen han går,
før han blant noen fjeller står.

Han tenkte hardt på sine kår
og på de små som græder hjemme.
Da brølende en mann fremstår,
som spurgte ham med tordenstemme:
«Hva bringer deg på fjellet hid,
og det så sent på nattetid?»

«Rop ei! Jeg er en fattiglem.
Jeg har ei brød, jeg har ei penge,
og kun forakt får jeg av dem
som ved ei hva det er å trenge.»
Da sa han: «Kom så skal du få hos meg
de penge som du ønsker deg.»

Den fattige glad fulgte med,
red over fjelle, mark og enge.
De kom da i en hule ned,
der sto en tønne full av penge.
«Ta!» sagde så den barske mann,
«så meget du behøve kan.»

Den fattige forskrekket blev
men tog seg dog ett hundre daler.
Og han et gjeldsbrev derpå skrev:
«Med renter samme jeg betaler
deg om to år på samme tid,
jeg kommer da på fjellet hid.»

Så gikk han hjem, et stykke jord
han kjøpte og oppdyrket trolig.
Enhver gikk munter fra hans bord,
og allting blomstret om hans bolig.
I glæde svant de tvende år
han ble en mann i gode kår.

Da tiden kom han skulle gå
for å betale alt i tide,
tok han sin beste kjole på,
og barnene gikk ved hans side.
De kom deropp da solen rant,
men mannen intet vesen fant.

Et vindpust over fjellet drog,
da håp om nåde var forsvunnet.
Et blad frembleste, et barn det tog:
«Se, fader hva jeg haver funnet!
Beviset er tilbakekalt,
med sum og renter utbetalt.»

11. Tømmerhøggervisa tel Kælvedør'n

Melodi: trad., tekst: Hans Aleksander Hansen

En fire–fem timer før forstmæster Snau
på stubbinga tar tel å klaga,
je skjortevåt jobber i si'ræva skau
med borkespa'n, øksa og saga.
Blant tiur og århana, tertit og fink
je fæller og kvister og rundborker blink.

Det tever av kongle og go'kva og bar,
og skjegget på granleggen døgger.
Men stykkje mitt ser ut omtrent som det plar,
og derfor je høgger og høgger.
Mathiesen og Løvenskiold, Treschow og Borch:
I kjæften min tonga er tørr som en kork.

Foto: Helge Lien

Baroner og grever fra is-donka kan
få pjolter i hagan ved Klækken;
mens je tar tel takke med fislonka vann
og ligger på magan ved bækken.
Men før je igjen tar et eneste hakk,
je reiser tel Oslo og drekker meg blakk.

Få proppen tor hæsjen, la galliken gå,
gi flaska tel tøsa, je taua!
Som pris for ei førkje kan halliken få
en fæmtilapp midt mellom aua!
For om je tel måndan i pongen får kjink,
je fæller og kvister og rundborker blink.

«Kælvedalshytta var ei koje tett ved Gjerdingen, og i den kamperte jeg i konfirmasjonsalderen sammen med skogskaren, som med primitivt redskap hogg tømmer for skogsbaroner. Det var betaling for tylfta og når han syntes det ble nok grunker, dro han til Oslo, sine lengsles mål.»

Hans Aleksander Hansen

12. Hilsen fra Katnosdammen

*Melodi: «She'll be coming 'round the mountain when she comes».
(«D'er det samme hvor havner når jeg dør»). Tekst: Paal Clasen*

Ta en tur til Katnosdammen og bli skutt.
Syregutta der dem holder ut til slutt.
Ja, dem spyr ut krutt og kuler
så det hviner og det uler.
Ta en tur til Katnosdammen og bli skutt.

Da vi reiste ifra byen ble det sagt
vi sku' danne Norges nye forsvarsmakt.
For vi var elitetroppen
som sku' ofre hele kroppen,
og med London sku' vi stadig ha kontakt.

Telefon og sweetheart sku' vi få,
og en motorsykkel så vi slapp å gå.
Femten biler ifra Polet
skulle fikse alkoholet,
men det hele er forsvunnet i det blå.

Av de store gutta fikk vi og et tipp
om at røyken skulle komme ned i slipp.
Femti digre skjermer detter
med tobakk og sigaretter.
Ikke en stomp ut av det hele er det blitt.

Seksten kuer skulle mjælke så det skvatt,
va'kke snakk om tørrmelk i det hele tatt.
Vi sku' leve som noen grever,
men faen ta meg om vi lever
på a'nt enn torskerogn og kaffesurrogat.

Men dødsgjengen ifra Dammen holder stand.
Vi kan greie oss med knekkebrød og vann.
For så lenge vi har «brennet»,
og er kamerat med «stennet»
skal vi bli her til vi stuper alle mann.

Ta en tur til Katnosdammen om du tør,
hils på «stenkisen» fra nittenfemogfør.
Hvis du stikker inn og prater
blir du bydd på håndgranater.
Du får pussa litt på tenna før du dør.

Paal Clasen var med i «Fagerligjengen» som tok imot fallskjermslipp i marka fra allierte fly med viktige forsyninger til norske soldater i de siste dramatiske månedene av 2. verdenskrig. Disse spreke «syregutta» var så vidt over 20 år gamle og ble kastet ut i dette uten for mye forberedelser. De risikerte livet og hadde flere treffninger med tyske soldater, men hadde mye bedre skiferdigheter og stakk fra. Den tøffe tonen i sangen var nok en beskyttelse for å få opp motet og kampmoralen midt i redselen de må ha følt.

*Fra Katnosdammen. Foto fra Skiforeningens Markadatabase.
Fotoalbum stilt til rådighet av Milorgklubben ved Finn Ramsøy og Ragnar Hol*

13. Lysedamvisa

Melodi: Gammel rallarmelodi, tekst: Arne Grøttum, Åmot i Sørkedalen

Høgt opp ved Lysedamma en fager hytte står.
Der har jeg liggi sammar, ja, høst og vinter, vår.
Den ligger fritt for uvær, ja, fritt for vind og sno,
og plassen er beregna å være kun for to.

Foto: Helge Lien

Av inventar i hytten, jeg gjerne nevne kan
en hedersplass på veggen, det har vår kongemann.
Mens surrogaten koker så synger vi en sang
og håper at han snart her gjenvinne vil sitt land.

Vårt arbeid her i skogen, det er å kjøre ved
så itte folk skal fryse, førenn at det blir fred.
Og Løvenskiold må leva, du tømmer kjøre må
ned på Lysedamma, det må du vel forstå.

Når klokka den er fire må hestene ha mat,
må tømmerlasset gli gjennom Stuvassdalen glatt.
La hestebjella skrangle, la fillebukken gå,
så skal vi hele drefta ned på Lysedamma få.

Nå må vi ned til bygden, tross vi har hatt det bra.
Ja, dette lune rede vi må nok reise fra,
for hjemme venter kone, ja, hus og barn og hjem,
men vær du kun forvisset vi kommer snart igjen.

Foto: Helge Lien

Dette er den først markavisa jeg lærte. Faren min, Nic. S. Øverli var ivrig markatraver og kjente Arne Grøttum på Åmot gård i Sørkedalen som skrev teksten. Melodien far brukte var markamelodien over alle. Hytta i denne visa eies i dag av OFA – Oslo-markas Fiskeridministrasjon, og er den svartmalte koia som ligger ved nordvestbredden av Øvre Lysedammen, ikke langt fra Smedmyrkoia der skiløypa fra Skansebakken går forbi. Far sang også av og til en alternativ sistelinje i første vers: «Men kanskje et for svært et høl på denna vesle do.» Snekkeren som lagde utedassen skal ha tatt mål av bakenden til Oline Ospeskauen som sto bøyd borti skaukanten og plukka bær akkurat mens han lagde hølet!

14. Sørkedalsjenta

Melodi: «Farmareflickan», tekst: Alf Prøysen

Det synges så mangen en slager om storbyens glitter og prakt,
men storbyens sorger og plager blir aldri i visene lagt.
For meg kan Kathrine Valente få synge på nattklubb og bar,
for jeg er ei Sørkedalsjente som kan fire grep på gitar.

Når byfolka drar seg i senga med øyelokk tunge som bly,
da slipper jeg kua i enga mens lerkene jubler mot sky.
Parfymenes duft kan jeg hente fra villkløverblomster på mo'n,
for jeg er ei Sørkedalsjente og vil ikke bytte med no'n.

Her er det så herlig om sommer'n og det synes flere enn jeg.
Ja, rop på turisten så kommer'n og vil feriere hos meg.
Men har vi en vinter i vente så sier han takk og adjø,
men jeg er ei Sørkedalsjente som tåler å skuffe litt snø.

Det hender jeg reiser til staden og ser på den filmen som går,
der helten er reineste spraden og stjerna har platinahår.
Så får de hverandre på slutten, drar til rivieraen hen,
mens jeg går på Sørkedalsbussen og stevner mot lykken med den.

For lykken fins ei i det fjerne og ikke i festgledens rus,
men over oss skinner ei stjerne som vokter vår heim og vårt hus.
Og lykka som jeg har i vente, skal aldri i livet ta slutt,
for jeg er ei Sørkedalsjente og han er en Sørkedalsgutt.

«Sørkedalsjenta» er skrevet av Alf Prøysen i 1958, spesielt til 11-årige Anne-Grethe Berger (1947–1999) som bodde på Berger i Sørkedalen i marka hele livet sitt. Ifølge kilder i dalen har Prøysen hørt et radiointervju i NRK med moren, som led av multippel sklerose. Anne-Grethe deltok også i intervjuet, og har kanskje sunget en trall? I alle fall gjorde hun et slikt inntrykk på Prøysen at han skrev denne visa til henne og ga henne den. Anne-Grethe var lokal sangstjerne i Sørkedalen og brukte den når hun sang for folk. Blant annet optrådte hun med den på en konsert på Jordal Amfi i Oslo.

Visa har lenge vært i bruk i Sørkedalen, men har vært ganske ukjent ellers i landet, selv om Anne-Grethe spilte den inn på en singelplate for Philips i 1959.

Foto Carl Normann / Hedmarksmuseets fotoarkiv

15. Vårwise

Ole Kristoffersen, Nordre Ringerike i Sørkedalen

Når mai måned stunder til og solen skinner smukt,
de piker de oppynter seg i ærbarhet og tukt
at reise bort fra hus og gård
med geiter, bukker, fe og får,
at vokte denne flittelig den lange sommertid.

De piker lokker kyra sine, de blåser i sin lur.
Siluliluliluliluli, sililulililu.
Kom Tuvulykke, Roseneng,
kom Liljegrein, kom Lykkedreng.
Kom Leikros, kjære kua mi,
kom alle der uti.

*Norges store folkemusikkinnsamler
Ludvig Mathias Lindeman lærte denne
på en av sine turer i marka 1862–1864.*

*Øyonn Groven Myhren
Foto: Knut Utler*

16. Viselenke med Lindemansanger

Jeg tok meg engang i mine tanker

Etter Dorthea Olsdatter, Storskogen ved Mylla

Jeg tok meg engang i mine tanker,
hei fallanteriogra.
At jeg skull' ha meg ei vakker jente,
hei fallanteriogra.
Ja, ut på bygda tel å flyge,
fant ei jente og det var straks.
Du ska tru, jeg ska inte ljuge,
men jeg ska sige dig rusk og rask.

Det var en lørdags aften

Etter Petra Hansdatter Vesterneje, Båhussetra

Det var en lørdags aften en yngling dro ut
for å roe sitt hjerte og sitt sinn.
Det var en lørdags aften en yngling dro ut
for å roe sitt hjerte og sitt sinn.
Der møtte han en flikka med et trillande begjær.
Den flikka va' bå' fager og fin.

Jeg vet en vakker pike

Etter Inger Marie Paalsdatter, Fyllingen.

Jeg vet en vakker pike alt uti Søndre by,
til henne vil jeg beile, for hun er spiller ny.
Hun er utav de gilde, hun er slett ikke rik.
Men hun er av de snille, hun er seg selv så lik.
Hun er av de snille, hun er meg selv så lik.

Jeg går i tusen tanker

Etter Ole Kristoffersen, Nordre Ringerike i Sørkedalen

Jeg går i tusen tanker,
jeg elsker den jeg ei kan få.
Mens han i gleden vanker,
jeg ene følge må.
Stor sorg det var jeg deg ei fikk,
deg som jeg har så kjær.
Så mange falske mennesker
årsaken dertil er.

Nå vil jeg her fortelle deg

Etter Dorteia Olsdatter, Storskogen ved Mylla

Nå vil jeg her fortelle deg
hvorledes det har gått for meg
i mine ungdomsdager,
da jeg tok meg en tur.
Jeg tok meg en tur til min pige,
jeg anet slett ikke at en annen lå på lur.

Jeg da på døren bankede,
jeg hadde alt i tankene
hva da jeg skulle si
til min pige så utro.
Jeg sagde vil du have meg i tanken,
hvis ikke så kjenner mitt hjerte ingen ro.

Torkild og Randi

Etter Petra Hansdatter Vesterneje, Båhussetra

Hva tenker du, Torkild, om noen vil ha deg,
sådan en hengsling og leiing som du,
med så krokete legger og smale lå,
og kullsvarte øyne og mosebrunt hår?

Jeg elsker deg min pike

Etter Petra Hansdatter Vesterneje, Båhussetra

Jeg elsker deg min pike,
enskjønt du hater meg.
Men jeg vet også tillike
hvorav det kommer seg.
Men hvorfor vredes du min venn?
Tro meg jeg vandrer ærligen,
ti Gud han meg behager på hele vandringen.

Gifte kan slett inkje haste

Etter Ole Hansen Elgstøen

Gifte kan slett inkje haste,
uro får jeg natt og dag.
Dreng og pike vil meg laste,
hund og katte vil ha mat.
Bryllupsuro, barselsplage,
husbekymring, barneskrik
kan forkorte mine dage,
jeg vil aldri, aldri gifte mig.

17. Nordsættertjernet

Melodi: B. Crusell, tekst: Harald Solberg

Vindfredet, vernet, Nordsættertjernet
drømmer så dypt under åsenes krans.
Veksler nå blikker med solen og drikker
langt ned i beksvarte bunn av dens glans.

Duggvåte lilje, sivskog og silje
knytter rundt mosbløte bukter sin krans.
Solskinn de slikker, vifter og nikker
takten til myggenes rytmiske dans.

Skyggene fanger vannspeil og tanger,
kveldsvinden tar et forfriskende bad.
Krokskogen suser, tjernet seg kruser,
småbølger skulper mot vannliljeblad.

Dypt ned i bunnen, troløs i grunnen,
nøkken lar høre sitt lokkende kvad,
klager i kvelder, ekko fra fjeller
dveler og dør mellom granenes rad.

Nordsættertjernet, bortgjemt og vernet
dypt under skyggen av skogkledde li,
stundom, når jenter sæterkyr henter,
stanser de gangen og speiles deri.

Teksten til sangen «Nordsættertjernet» er hentet fra diktboka «Bondevers» av Harald Solberg. Den kom ut i 1923. Nordsæter på Krokskogen hører til Stein gård, og er en stor og vakker setervoll noen kilometer øst for Kleivstua. Her står det fremdeles noen gamle seterhus som er i bruk. Dypt under setra ligger Nordsættertjernet. I dag er det kanskje litt vanskelig å forestille seg stemningen som Solberg har fanget i denne teksten. Treningslokale, lysløype, snauhogster og vei har nok jaget bort nøkken og det som har vært av smukke «sæterpiger» her.

18. Marsjkonkurransen

Melodi: Fred Gilbert, tekst: Finn Bø

Her kommer fru Gurine Huskerud,
som seira i marsjen rundt Buskerud,
og alle sportens venner kjenner henner.
For jeg og hu Nelly med lokken som sitter
i kassa hos Pettersen var favoritter,
vi gikk fra gutter og fra voksne menn.
Og vi gikk og gikk...

Vi starta en dag fra bassenget på Kampen,
og jeg og hu Nelly vi satte opp dampen,
et fond av kraft og ynde i forening!
Hu Nelly var vant til å gå ifra mannen,
og sjæl har jeg av og til gått fra forstanden,
så jeg skal si deg at vi lå i trening.
Og vi gikk og gikk...

Vi gikk så det vugget og gynget og disset
og gnaget og saget og gnodde og gnisset,
ved Harestua gikk jeg av meg skoa.
Jeg visst' ikke om det var kveld eller morran,
og beina var vridd rundt med hælane foran,
jeg mistet første toa opp ved Roa.
Men jeg gikk og gikk...

Det revna korsetter, og feite brunetter
ble fagre blondiner et par timer etter,
det rant av kosmetikk og rouge og sminke,
og tjafser av hår hang det rundt om på trærne,
til slutt var det flere som krabba på knærne,
og enkelte som bare kunne hinke.
Men dem gikk og gikk...

Ved Slakter'n der gikk jeg forbi hu Tonetta
Med to halve bayer som dingla i fletta,
med biff i hånd og margarin i håret.
Hu gikk ut om morran som Venus fra Milo,
i Nordmarka lå det igjen åtte—ti kilo,
og skinka var blitt rene fenalåret!
Men hu gikk og gikk...

Jeg pressa meg frem og kom forrest i flokken,
nå halte jeg inn på a' Nelly med lokken,
med tunga ut av halsen, halvt i svime.
Jeg så til min glede at nå var a' sliten,
ved Sognsvannet der fikk a' Nelly en liten,
så hu ble hefta bortimot en time!
Men hu gikk og gikk...

Ved Gaustad sto ungene mine og skreik,
han Krestian var mager, han Oskar var bleik,
dem skreik og ropte: «Mamma vær velkommen!
Nå har'n Lillegutt drukket det blekket som fins,
og'n pappa har gnaga opp beinet te'n Prins,
og vi har knaska koksen inni ommen!»
Men jeg gikk og gikk...

Jeg var nummer to da jeg gikk over målet
med muskler i beina så harde som stålet,
med fuglebryst og rank og slank om taljen.
Hu Nelly ble diska fordi at hu juksa,
hu gikk med spiralfjær inne i buksa.
Og så fikk jeg den store gullmedaljen!

*Lalla Carlsen framfører «Marsjkonkurransen» på
Chat Noir i 1932. Foto utlånt av Vibeke Sæther*

Marsjruta i denne sangen går gjennom store deler av Nordmarka og gjør den til en klar markavise som brukes stadig. Jeg ble beordret av sersjanten vår i militæret til å synge sangen mens troppen marsjerte i takt i Nordmarka og andre steder. Ennå kan jeg høre for meg kommandoen: «Syng høyere Øverli!» når jeg ble sliten og ikke orket å synge og marsjere samtidig.

I boka jeg har skrevet om og med markaviser, står bakgrunnshistorien for visa. Den handler blant annet om kvinners rett til kontroll over sin egen kropp.

19. Akevitt i Akerselva

Melodi: Jørn Simen Øverli, tekst: Kjartan Fløgstad

Eg har tømt akevitt i Akerselva
Men var det mi si, var det mi si skuld?
Det var ein HB-båt som sank og kvelva
Og nå er Oslofjorden sørpe full
Eg har sett Løiten Linjer på papiret
Gått skalaen frå ein til null
Kryssa ekvatorar på alle fire
I eit hav av gylne dropar gull

Eg har stige motstraums med promilla
Til det var for seint å snu
Til eg gjekk på hovudet i Stilla
Og eg gjekk under under Beyer Bru
På Myra sto eit band og spelte ompa
I såpeseriar frå Lilleborg
Med samling heilt på bann i Domp
Før innmarsjen på Gullhaug Torg

For det var flaskehals ved Grünerløkka
På Sagene så blei det kork
Av alle dei som fekk, som fekk ein støkk av
Promillen mellom Cuba og New York
Før dommarfløyta bles på Bjølsenfeltet
feira vi sigeren før kampen kom i gang.
Før alle mål imot og tap blei telte
Og hurraropa blei til sørgesang

Ja, eg har tømt akevitt i Akerselva
Men var det mi si, var det mi si skuld?
At HB-båten sank og kvelva
Og folk fekk drekkja gylne dropar gull?
Men dei har fått det som dei ville
Om det bare var ein drøm
Og bakrusen dei vakna til var ille
Så var eg ille, var eg ille øm

Eg har sølt akevitt i Akersgata
Men var det mi si, var det mi si skuld?
At ein edru journalist tok til å prata
Så han tok munnen altfor full
For livet munnar ut med Akerselva
Vi seilar på ein straum av livets vann
Ser fjorden ligga skimrande og skjelva
Når vi eingong kastar loss og legg frå land

Ja, eg har tømt akevitt i Akerselva
Eg har gjort Gammal Opland ny
Eg såg at Nesoddferja sank og kvelva
Og gjekk inn for landing i ein drukna by.
Der nedanfrå er alt forklara
Om tap og siger, tørste og om svolt
Frå botnen ser vi alle svara
Og ropar ut: «Den himmær'n holdt!»

20. Måneviser

Melodi: Johan Øian, tekst: Alf Prøysen

Det var en gong en måne
som var så god å ha,
hæin lo med tjukke kjækar
og var så bli og glad.
Hæin kom frå Varingskollen
og lyste så det skein,
for Kjærringa med staven
hadde pusse'n blank og rein.

Og hæin bestemte ebbe
og hæin bestemte flo.
«Hæin trekke ått seg vatnet»,
sa de vaksne som forsto,
og sku vi slakte grisen
måtte'n itte stå i né,
for da ble flesket udrugt
og gikk for hastig med.

Og sku vi hente mjølka
og flaug på redde bein,
var månen med å følgje
hvis kvelden vart for sein,
og vente vi på snøvær
så greide månen det.
Hæin bare tegne ring rundt seg
så snøen dalte ned.

Og hæin bestemte påske
og pinse år for år,
og det ska'n fortsatt gjøra
så lenge jorda står.
Nå skyt vi opp raketter
som måneskiva når,
som takk for trufast tenest
i mange tusen år.

Månen har en viktig plass i Alf Prøysens diktning, og han opplevde nok månen over marka mer enn over noe annet sted, ettersom han bodde rett ved marka nesten hele sitt produktive liv. Han har flere måneviser. Denne ble oppført én gang i NRK radio i 1966, og ble glemt inntil den kom på CD med Prøysen sjøl i 1993, i en samleboks med 5 CD-er. Jeg var initiativtaker, redaktør og produsent.

